

TROIȚĂ DE SFINȚI CONTEMPORANI AI ORTODOXIEI PE TĂRĂM FINLANDEZ: CUVIOSUL IOAN DE LA VALAAM ȘI NOII MUCENICI ALEXANDRU HOTOVIȚKI PREOTUL ȘI IOAN DE LA SONKAJANRANTA ȘI ILOMANTSI

† **MACARIE**

Episcopul ortodox român al Europei de Nord

Sfântul Cuvios Ioan de la Valaam (1873-1958) (5 iunie)

Rădăcinile Ortodoxiei din Finlanda coboară până în prima jumătate a secolului al XIII-lea, când localnicii au primit lumina Evangheliei de la misionarii ruși veniți din zona Novgorod, pentru multe secole, regiunea Carelia având să devină nucleul ortodox al țării. În pofida vicisitudinilor istoriei și încercărilor repetate de prozelisim sau a regimurilor politice instabile care au avut pretenții teritoriale asupra zonei, locuitorii și-au păstrat nealterată credința dreptslăvitoare dobândită, îndeosebi datorită influenței duhovnicești a vetrelor monahale: Valaam, Konevski, Solovăț sau Pecenga. În contemporaneitate, Biserica Ortodoxă Finlandeză numără circa 50.000 de credincioși.

Cea mai de seamă personalitate duhovnicească a răsăritului creștin de pe pământ finlandez este fără îndoială Sfântul Cuvios Ioan de la Valaam (1873-1958), canonizat recent de către Patriarhia Ecumenică, cu data de prăznuire la 5 iunie.

Pe numele său de mirean Ivan Alekseevich Alekseyev, schimonahul Ioan de mai târziu a văzut lumina zilei în data de 14 februarie 1873 într-o familie binecredincioasă din mica localitate Gubka din regiunea Tver, în Rusia. Pe lângă formarea duhovnicească de acasă, micul Ivan avea să primească primele elemente ale unei educații tradiționale sănătoase în școala din sat afiliată bisericii parohiale ce adăpostea Icoana Maicii Domnului „a Semnului” (Znamenskaya).

Ajuns la vârsta conștiinței de sine, sfântul îndrăgește modul de viață isihast și purcede adesea în pelerinaje, alături de familie, la mănăstirile din zonă. O impresie deosebită asupra sa lasă lavra de pe Insula Stolobnîi a Lacului Seligher, înființată de marele făcător de miuni, Sfântul Cuvios Nil (+1555, prăznuit pe 7 decembrie). Însă Ivan e nevoit în curând să își însoțească și ajute fratele mai mare, care deschisese o bodegă în metropola Sankt Petersburg. Copilăria filocalică, în care munca se împletea firesc cu rugăciunea, iar frumusețea oamenilor și a locurilor îi hrănea sufletul, devine de acum doar o frumoasă amintire. În cei câțiva ani petrecuți în capitala imperială de atunci,

tânărul ia cunoștință cu durerea, degradarea, nefericirea și mizeria umană în condiția ei căzută. Însă învață totodată să aibă și dragoste, răbdare și înțelegere față de neputințele semenilor.

În Sankt Petersburg, pe lângă metocul mănăstirii, ia un prim contact cu monahii de la Mănăstirea Valaam, situată în extremitatea nordică a Lacului Ladoga. Cunoscută ca și „Athosul Nordului”, vatra monahală cuprindea nu mai puțin de 13 schituri răspândite asemenea unor perle pe cuprinsul micilor insule ale celui mai mare lac din Europa. Sfântul petrece câțva timp la Valaam însă e nevoit să își îndeplinească stagiul militar și apoi să se întoarcă pentru câțiva ani în satul natal, ajutându-și familia. Abia în anul 1910 se alătură celor câteva sute de călugări ce viețuiau atunci în „Marea și Cinstita Lavră”, primind și tunderea în monahism sub numele de Iachint.

Odată cu Revoluția Rusă din 1917 și câștigarea independenței de către Finlanda, Mănăstirea Valaam devine izolată geografic și spiritual de Biserica Mamă, proces care o va secătui de forța vitală atât de necesară supraviețuirii duhovnicești. Monahul Iachint este propus ca stareț al vechii mănăstiri de la Pecenga, întemeiată cu câteva secole în urmă de către Sfântul Cuvios Trifon Luminătorul laponilor, vatră monahală situată în îndepărtatul orizont al Oceanului Arctic, acum teritoriu finlandez. Este hirotonit ieromonah în anul 1921. La Pecenga înfruntă, pe lângă asperitățile climatice și o puternică răcire spirituală a obștii decimată numeric și mult slăbită atât de războiul mondial care se încheiase cât și de războiul nevăzut pe care îl poartă orice monah. Sfântul își amintea cu durere de acea perioadă: *„Vrăjmașul neamului omenesc este foarte viclean în luptă. În război, ca un soldat perfid, el știe că cel mai important lucru este să încurci mai întâi liderul, iar apoi este ușor să arunci și mulțimile în haos. Dușmanul mi-a încurcat mintea și mi-a îngreunat inima cu durere, un soi de complex de inferioritate și un dor cumplit de Valaam. Aș fi vrut să existe părinți duhovnicești cu care să împărtășesc necazurile în acele momente dificile”*

Sfântul duce această cruce a stăreției mai bine de un deceniu, după care revine la Valaam, unde primește schima cea mare și îmbrățișează pustnicia, primind numele Înaintemergătorului Domnului. Treptat, în câțiva ani, devine duhovnicul mănăstirii, primind miile de pelerini atât din Rusia cât și din Finlanda.

În anul 1939 izbucnește Războiul Sovieto-Finlandez, iar cuviosul descrie în scrisorile sale faptul cum în timpul asediului și al bombardamentelor nu căuta adăpost, ci rămânea în biserică, citind din Sfânta Evangelie și având o încredințare launtrică asupra faptului că Domnul mai avea încă o lucrare cu el – în pofida faptului că întreg lăcașul de cult tremura din pricina bombelor, ferestrele se făceau țandări iar ușile era smulse din tocuri de suflul exploziilor. Totuși într-un final monahii sunt nevoiți să părăsească insula, deoarece Finlanda pierde din nou o bună parte din provincia Carelia în favoarea Uniunii

Sovietice, și să ia calea pribegiei, stabilindu-se mai în centrul țării, în provincia Heinävesi, care devine din acea clipă casă pentru obștea Mănăstirii Noul Valaam.

Departate de strălucirea și măreția de altă dată, Noul Valaam din Finlanda devine totuși, la scurt timp, un important loc de pelerinaj pentru creștinii dreptslăvitori din zonă și nu numai, iar Ieroschimonahul Ioan, un adevărat stareț și părinte duhovnicesc pentru obștea sa dar și pentru pelerini, devine tot mai cunoscut, ajungând să poarte timp de câțiva ani o bogată corespondență cu fii duhovnicești din toate categoriile sociale, majoritatea vorbitori de limba rusă, de pe cuprinsul întregii Europe. Printre fii duhovnicești ai Sfântului Cuvios Ioan s-a numărat și scriitorul, teologul și artistul plastic finlandez Tito Colinader (1904-1989), cel care a fost supranumit și „Dostoievski al Suediei și Finlandei” – fiindcă o mare parte din opera sa ce respiră un profund ethos ortodox a fost scrisă în limba suedeză. Corespondența Sfântului a fost publicată parțial încă din timpul vieții și integral, alături de biografia sa, după trecerea la cele veșnice.

Mutarea sa la ceruri a fost una smerită, discretă, Sfântul Cuvios Ioan plecând la Domnul în, în pace, în chilia sa, în ziua de 5 iunie 1958. Mormântul său din curtea mănăstirii a devenit curând loc de pelerinaj, iar proclamarea canonizării sale a avut loc în anul 2019 după ce Sinodul Patriarhiei Ecumenice a hotărât, în 2018, trecerea în rândul Sfinților a Ieroschimonahului Ioan de la Mănăstirea Noul Valaam.

Sfântul Sfințit Noul Mucenic Alexandru Hotovițki Preotul de la Helsinki (1872-1937) (7 și 19 august, 4 decembrie)

Protoiereul martir Alexandru Alexandrovici Hotovițki s-a născut în anul 1872 într-o familie evlavioasă din regiunea istorică Volânia, la granița de astăzi dintre Ucraina, Belarus și Polonia, a fost fiul protoiereului Alexandru, directorului Seminarului Teologic din zonă - un păstor de suflete mult îndrăgit de oameni. După studiile elementare, urmează cursurile Academiei Teologice din Sankt Petersburg, pe care o absolvă în anul 1895.

Este trimis la scurt timp ca misionar în America, iar după căsătorie și hirotonia întru preot este numit în anul 1896 paroh al nou înființatei parohii rusești cu hramul „Sfântul Ierarh Nicolae” din New York. Aceasta avea să devină la scurt timp, datorită eforturilor deosebite ale mucenicului care calătorește de nenumărate ori în Rusia pentru a obține fondurile necesare edificării Catedralei ortodoxe ruse din Manhattan, a Centru eparhial târnosit în anul 1902 de către Sfântul Tihon (Belavin) (+1925, prăznuit pe 7 aprilie), primul episcop ortodox de atunci pe pământ american, devenit mai apoi Patriarh al Rusiei și mucenicit sub regimul bolșevic.

Părintele Alexandru a slujit în New York până în anul 1914, având o frumoasă și rodnică activitate pastorală, fiind cunoscut ca un misionar extraordinar atât în rândul imigranților ruși, a ucrainenilor uniți pe care îi întoarce la Ortodoxie, cât și a localnicilor protestanți. Prin efortul său au luat naștere numeroase comunități euharistice pe coasta de est a Americii dar și în Canada. Pe plan cultural, Părintele Alexandru avea să întemeieze importanta publicație bisericească „Mesagerul ortodox american”, un instrument foarte important în încercarea de a face cunoscută frumusețea Ortodoxiei.

Despărțindu-se de turma sa din America, mărturisitorul sosește în anul 1914 în Europa, ajungând în cele din urmă în Finlanda, care pe atunci făcea parte din Impreul Rus. Aici este numit paroh în Helsinki, unde, sub omoforul mitropolitului locului Serghie (Stragorodski), viitor patriarh al Moscovei (1925-1944), slujește timp de trei ani, fiind cunoscut ca un mare predicator dar și ca un blând păstor, îndrăgit de credincioși. Și aici editează revista parohială, publicație foarte utilă în contextul prozelitismului luteran finlandez, foarte avansat și bine camuflat sub aparența sentimentului patriotic.

După anul 1917 și odată cu Revoluția bolșevică, informațiile referitoare la viața Protoiereului Martir Alexandru Hotovițki devin foarte sumare. Sfântul Tihon, ajuns între timp Patriarhul întregii Rusii, l-a chemat la Moscova, unde i-a încredințat pentru o perioadă slujirea la Catedrala „Hristos Mântuitorul”, participând totodată și la lucrările Sinodului Pan-Rusesc din anii 1917-1918, eveniment care a marcat restabilirea Patriarhatului în Biserica Ortodoxă Rusă.

În anii 1920-1921, Părintele Alexandru a fost arestat pentru scurt timp, acuzat că organiza ore de religie pe care le predă copiilor în catedrală. În anii 1922-1936 urmează o serie de acuzații, procese și arestări din partea statului boșevic ateu, iar preotul mărturisitor este deprivat de toate bunurile și drepturile cetățenești și trimis în exil în regiunea Turuhansk din Siberia. Revenit în Moscova, devine colaborator apropiat al Locțiitorului de Patriarh, Mitropolitul Serghie, pe care îl cunoștea din Finlanda, însă i se interzice categoric de către autorități să predice.

În cele din urmă, în anul 1937 este arestat din nou și condamnat la moarte prin execuție pentru „participarea repetată la activități anti-sovietice și incitarea la organizarea de acțiuni teroriste prin intermediul bisericii”.

Nu se cunoaște cu exactitate data mutării la cele veșnice sau locul unde își doarme somnul de veci, însă este prăznuit pe data de 7 august în Biserica Ortodoxă Rusă, pe 4 decembrie în Biserica Ortodoxă din America și pe 19 august în Biserica Ortodoxă a Finlandei.

Sfântul Mucenic și Mărturisitor Ioan de la Sonkajanranta și Ilomantsi (1884–1918) (8 aprilie)

Patriarhia Ecumenică a decis, în anul 2018, canonizarea unui laic finlandez, Johannes Karhapää (sau Ivan Vasilinpoika Karhapää) cu ziua de

prăznuire la 8 aprilie. Acesta s-a născut la 13 iulie 1884 în localitatea finlandeză Sonkajanranta, situată în regiunea Carelia de Nord. Familia sa binecredincioasă era alcătuită din părinții Vasili și Anastasia, alături de frații Jaakko, Feodor și Ilja. Deja de la o vârstă fragedă, Johannes s-a adâncit în profunzimile credințe ortodoxe moștenite din moși strămoși. A devenit un tânăr blajin și luminos, dar hotărât, apreciat în micuța sa comunitate ruală pentru frumusețea sufletului său și pentru alegerile de viață statornicite întotdeauna pe Adevărul Evangheliei Domnului nostru Iisus Hristos și aplicate conform percepțelor Bisericii Dreptslăvitoare. Johannes era cunoscut ca un bun orator, care explica adeseori consătenilor credința și modul de viață ortodox într-un mod accesibil, ușor de înțeles pentru fiecare. Familia extinsă locuia împreună, așa cum se obișnuia în acele vremuri, iar la vremea cuvenită Johannes s-a căsătorit și a dobândit doi copii. Primul născut, Sergei, a murit când avea un anșor, iar cel de al doilea, Aleksî, a ajuns la vârsta maturității. După moartea primei sale soții, Johannes avea să se recăsătorească.

Întărit în credință de toate încercările vieții dar păstrându-și totodată puritatea duhovnicească a copilăriei, Sfântul Ioan a devenit la scurt timp un fel de autoritate duhovnicească pentru credincioșii ortodocși din zonă, care traversau o perioadă de mare tulburare. Într-o perioadă în care Marele Principat al Finlandei, parte a Imperiului țarist de atunci, trecea printr-o perioadă de adânci frământări și schimbări pe toate planurile, poziția creștinilor ortodocși (care existau în zona Carelia de multe secole) era una dificilă, deoarece credința lor era adesea asociată cu eforturile de slavizare și propaganda rusă din acele decenii. Munca de schimbare a mentalității locuitorilor din estul Finlandei și de trecere forțată a lor de la Ortodoxie la Luteranism, desfășurată cu adâncul concurs al partidelor politice finlandeze, și-a atins apogeul în primii ani ai secolului al XX-lea. În fața acestei mișcări chipurile „patriotice” dar în realitate foarte destructive pentru suflet, Biserica Ortodoxă a fost nevoită să își concentreze eforturile de a contracara duhovnicește acest tăvălug prin îmbunătățirea educației religioase în rândul credincioșilor. Sfântul Ioan, alături de alți tineri curați și entuziaști, a contribuit decisiv la înființarea unei Asociații a Tinerilor Ortodocși din zonă, aflată sub ocrotirea cerească a Sfinților Cuvioși Serghie și Gherman (sec. X, prăznuiți pe 11 septembrie), făcătorii de minuni de la Mănăstirea Valaam. Asociația funcționa chiar în casa fraților Johannes și Jaakko, unde a fost înființată o frumoasă bibliotecă și unde tinerii se adunau după Sfânta Liturghie pentru a citi împreună bogata literatură duhovnicească sau a exersa cântarea corală ortodoxă în limba finlandeză, spre entuziasmul locuitorilor din zonă. Treptat, Sfântul Ioan a devenit învățător și profesor de religie, înființând, între ani 1907-1911, cu binecuvântarea chiriarhală a mitropolitului locului, viitorul Patriarh Serghie, o școală ortodoxă confesională cu predare în limba finlandeză și cu internat, unde nu doar copiii fără posibilități materiale, ci și adulții puteau să ia parte la activitățile religio-educative. Totodată Sfântul Mucenic Ioan, alături de Ieromonahul Isaac, slujitor al Mănăstirii Valaam, încep o intensă activitate de catehizare și întărire

duhovnicească a fragilelor comunități ortodoxe de pe întreg cuprinsul vastului comitat Kuopio, dezorientate, pe de o parte, de presiunea prozelitismului luteran camuflat în haina împlinirii idealului național finlandez iar, pe de alta, de eforturile de rusificare din partea autorităților țariste care vedeau cum desprinderea definitivă politică a Finlandei devenea acum doar o chestiune de timp. Cu alte cuvinte, tânărul mărturisitor, într-o campanie calomnioasă fără precedent, ce avea să dureze până la finalul vieții sale, era acuzat de ambele tabere că reprezintă interese străine: de finlandezi era numit spion al rușilor, iar de țariști era numit „partizan politic” și „agitator” infiltrat pentru a destabiliza țara. Însă mucenicul avea un singur gând și plan, întărirea în credință a confrăților săi și deschiderea inimilor lor pentru a conștientiza că a fi creștin nu înseamnă a pactiza nici cu „albii”, nici cu „roșii”, ci a fi cetățeni ai Ierusalimului ceresc.

Cu ajutorul Domnului și cu susținerea clericilor devotați, în special cei ai Mănăstirii Valaam, cu care Johannes era în neîntreruptă legătură, misiunea internă pe care o desfășura avea să înflorească, în pofida neliniștii care cuprindea lumea, aflată în pragul Primului Război Mondial. În anul 1915, a fost târnosită o mică bisericuță dedicată Sfintei Ana proorocița - de care se pomenește în Evanghelie, și care împreună cu Sfântul Simeon primitorul de Dumnezeu l-au întâmpinat în templu pe Domnul nostru Iisus Hristos, ambii sărbătoriți la 3 februarie - edificiu care avea să întregască misiunea din Sonkajanranta și nu numai. Însă invidia și ura contestatarilor Sfântului Mucenic Ioan atingeau și ele apogeul, prin neumărate campanii mincinoase de presă, simultan atât în Imperiul Țarist, cât și în Finlanda. Mărturisitorul răspundea însă hulelor, minciunilor și propagandei îndreptate împotriva sa în același fel în care și Mântuitorul a făcut-o în curtea lui Pilat: cu tăcere și rugăciune pentru asupritorii săi.

Situația a devenit însă critică în anul 1917, când, în urma Revoluției Bolșevice, sfântului i s-a interzis să își mai desfășoare activitatea iar școlile și biserica au fost confiscate de autorități. Din nefericire, chiar și colaboratorii săi apropiați, adică oamenii Bisericii, au fost seduși de neconținutele calomnii la adresa lui Johannes, ajungând să se dezică de el. Părăsit de toată lumea, prins în vâltoarea Războiului Civil Finlandez din anul 1918 care avea să rămână pentru mulți ani o rană adâncă pe trupul unei țări de acum independente, dar mai dezbinată ca niciodată, Sfântul Ioan a fost arestat, alături de fratele său, în luna martie de „Gărzile Albe”, o grupare paramilitară care începuse deja să practice teroarea politică.

Suspectat de trădare națională, tânărul Ioan a fost în cele din urmă executat de un pluton, fără niciun proces, într-unul din beciurile clădirilor din orașul Joensuu, capitala Careliei. Trupul său a fost apoi aruncat într-o groapă comună și recuperat de soția sa câteva luni mai târziu, fiind apoi așezat în cimitirul orașului Ilomantsi, nu departe de localitatea sa natală. La

înmormântarea creștinească de care a beneficiat în cele din urmă au participat mulțime de ortodocși, dar și luterani. Din păcate, martiriul și calomnierea Sfântului Mucenic Ioan nu au încetat nici după aceea, mormântul său fiind vandalizat în repetate rânduri în primele decenii de la plecarea sa din această viață, iar școala parohială pe care a înființat-o pierind într-un incendiu în anul 1950. Biserica Sfintei Prorocițe Ana există însă și în ziua de azi, ca mărturie a scurtei vieți a acestui Mărturisitor și Luminător al ortodocșilor finlandezi, cel care asemenea Domnului și-a purtat cu nădejde crucea, bând până la capăt paharul prigoanei și a muceniei pentru Hristos.

Johannes avea 33 de ani când a murit, iar conform datei inscripționate pe piatra funerară a fost martirizat pe 8 aprilie. Un fapt inedit consemnat de către Jaako, fratele Sfântului Ioan, care a fost eliberat la scurt timp după arestare, a fost o vizită neașteptată în anul 1958 la mormântul din Ilomantsi a unui bătrân gârbovit nu atât de povara anilor, cât de povara conștiinței. Era nimeni altul decât unul dintre soldații aflați în plutonul de execuție, venit să primească slobozire, iertare și împăcare după atâtea decenii de remușcări și chin lăuntric. A simțit o mare ușurare după ce și-a petrecut toată noaptea în rugăciune la mormântul tânărului mucenic.

